

**INFORMAȚIA DOCUMENTARĂ CA OBIECT
AL INFLUENȚĂRII NEMIJLOCITE INFRAȚIONALE****Artur REȘETNICOV***Catedra Drept Penal și Criminologie*

The documentary information as the object of direct criminal influence is treated in the present article. The penal doctrine began to use the phrase “informational offences”, designating all the criminal deeds that produce damage to the social relations with regard to legal circulations of information. The material object of some of these offences is formed by false documents. The author analyzes what information represents, as an object of direct criminal influence, and what connection the information and the false document form, when being submitted to direct criminal influence.

Acumulându-se în „societatea informațională”, subiecții acesteia urmăresc scopuri economice, politice, de cunoaștere. Nu întotdeauna realizarea acestor scopuri se face pe cale legală. Dovadă acestui fapt este că în aproximativ 20 de articole din Partea Specială a Codului penal legiuitorul folosește termenul „informație” („informații”). De asemenea, în doctrina penală a început să fie utilizată sintagma „infraționi informaționale” [1], desemnând toate faptele infraționale care aduc atingere relațiilor sociale cu privire la circulația legală a informației.

Unele din aceste infraționi au ca obiect material (produs) documente false (de exemplu, infrațiunile prevăzute la art.238, 243, 245 etc. din Codul penal).

În context, pot să apară următoarele întrebări:

1) ce este informația ca obiect al influențării nemijlocite infraționale:

- a) obiect material al infrațiunii;
- b) obiect imaterial al infrațiunii;
- c) altceva?

2) ce conexiune formează informația și documentul fals, în cazul în care aceste entități sunt supuse influențării nemijlocite infraționale?

Răspunzând la prima întrebare, D.A. Kalmâkov afirmă că informația reprezintă obiectul material al infrațiunii [2]. În replică, în literatura de specialitate autohtonă se consemnează calitatea de obiect imaterial a informației [3]. Care din aceste puncte de vedere poate fi susținut?

În fond, pentru a tranșa această problemă, este necesar a stabili dacă informația este sau nu un bun. În această ordine de idei, menționăm că, în doctrina juridică, s-au conturat două poziții: 1) informația trebuie materializată, iar apoi inclusă în circuit; 2) informația trebuie recunoscută ca „obiect specific” al drepturilor subiective.

Promotorul primei viziuni este, de exemplu, I.L. Bacilo. După acesta, „informația documentară (documentul) este, de fapt, un obiect material, ceea ce permite a o raporta la categoria de bunuri” [4]. Cel puțin în aparență, această viziune este reprodusă în art.3 din Legea Republicii Moldova cu privire la documentul electronic și semnătura digitală, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 15.07.2004 [5]. Conform acestei norme, documentul electronic este informația în formă electronică, creată, structurată, prelucrată, păstrată și transmisă cu ajutorul computerului, al altor dispozitive electronice sau mijloace tehnice și de program, semnată cu semnătura digitală în conformitate cu legea.

Adepii celei de-a doua poziții opinează în felul următor: „Înainte de toate, informația este o componentă ideală a realității, adică o entitate imaterială care nu poate fi redusă la obiectele fizice care au rolul de suport de informație” [6]. În acest tipar se înscrie comprehensiunea noțiunii de informație din art.3 al Legii Republicii Moldova cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.11.2003: „Informație – cunoștințe despre persoane, subiecți, fapte, evenimente, fenomene, procese, obiecte, situații și idei; informație documentată – informație, fixată pe un suport informațional, care posedă atribute ce permit identificarea ei” [7]. Așadar, în acest caz, informația nu este identificată cu documentul care o conține, nici nu se întreprinde o amalgamare *sui generis* dintre informație și suportul informațional.

În mod regretabil, în Codul civil al Republicii Moldova nu există o dispoziție din care s-ar desprinde cu claritate care este statutul juridic al informației ca obiect al drepturilor subiective. În contrast, potrivit art.128 din Codul civil al Federației Ruse [8], din rândul obiectelor drepturilor civile fac parte: bunurile (bani, titlurile de valoare, alte bunuri, inclusiv drepturile patrimoniale); lucrările și serviciile; informația; rezultatele activității intelectuale, inclusiv drepturile exclusive asupra acestora (proprietatea intelectuală); valorile nepatrimoniale. Așadar, informația este distinctă în raport cu bunurile, constituind un obiect de sine stătător al drepturilor subiective.

Considerăm întemeiat un asemenea punct de vedere. Argumentându-se atitudinea, menționăm că informația poate fi repartizată în următoarele două clase:

- 1) informația structurală;
- 2) informația operativă.

Informația aparținând primei clase este specifică tuturor obiectelor naturii, însușite sau neînsușite, de sorginte naturală sau artificială. Această informație este ca și cum impregnată în aceste obiecte, reprezentând măsura complexității acestora și reflectându-le esența. Pe de altă parte, informația operativă este informația generată de mișcarea energiei și materiei în spațiu și în timp, precum și creată în procesul de interacțiune a organismelor vii.

Între informațiile aparținând celor două clase există o legătură permanentă: informația structurală este premisa apariției informației operative. La rândul său, în rezultatul acțiunilor subiecților care sunt generate de informația operativă, după influențarea asupra obiectelor naturii, se poate schimba informația structurală.

Ca regulator al conduitei umane, dreptul interacționează atât cu informația structurală, cât și cu informația operativă.

De exemplu, relativ la informația structurală, trebuie de specificat că în procesul-verbal de cercetare la fața locului în frecvente cazuri sunt descrise anumite obiecte și localizarea acestora, ceea ce poate avea însemnătate pentru orientarea urmăririi penale și a rezultatelor acesteia. De asemenea, anumite caracteristici ale obiectelor lumii înconjurătoare, care devin accesibile omului prin intermediul informației structurale despre aceste obiecte, pot genera efecte de ordin juridic (de exemplu, catalogarea ca armă albă a unui obiect, în rezultatul evaluării lungimii, grosimii lamei, calității oțelului și a altor asemenea parametri ai obiectului evaluat).

Totuși, comparativ mai des, informația operativă este cea care e inclusă în sistemul reglementării juridice, reflectând acțiunile oamenilor sau abținerea acestora de a săvârși careva acțiuni. De notat că dreptul ia în vizor nu oricare informație, dar informația sub formă de date (sau, pur și simplu, datele), adică „informația prezentată într-o anumită formă care permite a o comunica, comenta și prelucra” (art.3 al Legii cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat). În context, este cazul de menționat că, în unele incriminări, legiuitorul folosește anume termenul „date” (de exemplu, în art.225, 244, 316 etc. din Codul penal). Dar și în incriminările, în care se utilizează expres termenul „informații”, înțelesul atribuit acestuia este tocmai cel de „date”. Cu alte cuvinte, ca obiect al reglementării juridice, entitatea, desemnată prin termenul „informații”, coincide cu entitatea desemnată prin termenul „date”.

O altă caracteristică calitativă a informației, relevabilă în contextul studiului de față, este valoarea ei subiectivă, adică însemnătatea informației pentru un subiect determinat. De exemplu, pentru o persoană căreia i-au fost încredințate bunuri în pază informația despre iminența unei intemperii poate însemna posibilitatea de a fi trasă la răspundere conform art.200 „Neglijență criminală față de paza bunurilor proprietarului” din Codul penal. În schimb, pentru o altă persoană, aceeași informație îi va folosi doar în sensul necesității de a-și găsi un adăpost. Cu certitudine, pentru prima persoană, informația despre iminența unei intemperii va avea o valoare subiectivă mai mare.

În aceeași ordine de idei, consemnăm că, în drept, valoarea informației se exprimă mai cu seamă în caracteristicile de cost ale acțiunilor ce urmează obținerii informației. În acest plan, urmează a fi apreciată, de exemplu, informația despre creșterea cursului acțiunilor și informația reprezentând un secret de stat. În prima ipoteză, efectul va consta în sporirea efectivă a capitalului. În cea de-a doua ipoteză, mărimea costurilor suportate de stat ca urmare a divulgării secretului de stat trebuie să fie direct proporțională cu mărimea pedepsei în limitele sancțiunii art.344 „Divulgarea secretului de stat” din Codul penal.

În opinia lui A.D. Ursul, valoarea subiectivă a informației este strâns legată de scop [9]. Or, subiectul obține informația într-un scop anume. De exemplu, accesul ilegal la informațiile reprezentând un secret personal, în vederea satisfacerii curiozității, poate avea ca efect aplicarea răspunderii conform art.177 „Încălcarea inviolabilității vieții persoanele” din Codul penal. Dacă însă aceleași informații sunt culese pentru a amenința victima

cu răspândirea lor, astfel încât să fie satisfăcute revendicările patrimoniale ale făptuitorului, efectul poate consta în aplicarea răspunderii pentru pregătirea de infracțiunea de șantaj (art.189 CP RM).

Așadar, ca obiect al reglementării juridice apare nu oricare informație, dar anume datele având valoare subiectivă și obținute într-un scop determinat.

Aceste caracteristici sunt necesare, dar nu și suficiente pentru a se putea răspunde la întrebarea menționată mai sus: ce este informația ca obiect al influențării nemijlocite infracționale?

Idealitatea informației este cea caracteristică ce ne apropie de formularea unui răspuns fundamentat la această întrebare. Filosoful german N.Hartmann a menționat că valorile sunt formații ideale invariabile, aflându-se de cealaltă parte în raport cu existența reală; aceste valori se realizează în relațiile dintre oameni, în procesele și bunurile din lumea reală. Datorită lor, realul devine valoros [10]. Cu siguranță, în cazul dat, materialitatea valorilor este privită în plan teleologic, fără a se avea în vedere substanța lor concretă. În context, referindu-se la obiectul juridic al infracțiunii, S.Brînză susține: „... valorile ... sociale sunt vătămate ca entități ideale. Pe de altă parte, în planul obiectului material al infracțiunii trebuie să avem în vedere entitățile materiale care sunt influențate prin săvârșirea infracțiunii” [11]. Dar este oare posibil ca entitățile imateriale să fie influențate prin săvârșirea infracțiunii?

În alți termeni, este oare posibil ca valoarea socială ocrotită, asupra căreia atentează făptuitorul, să se proiecteze într-o entitate imaterială, astfel încât relațiile sociale să fie vătămate sau amenințate prin intermediul acestei entități?

Una dintre accepțiunile noțiunii „ideal” este „imaterial” [12]. Din această perspectivă, N.G. Ivanov afirmă: „Legislația civilă raportează la patrimoniu nu doar entitățile aparținând lumii materiale, privite ca o substanță fizică, dar și drepturile asupra lor. În legătură cu aceasta, dreptul penal trebuie să aleagă din două una: fie să considere, ca înaintea, ca patrimoniu numai substanța fizică materială ..., fie să adere la interpretarea juridico-civilă” [13]. Chiar dacă informația ar putea fi considerată element al patrimoniului, oricum ea rămâne imaterială (sau ideală), lipsindu-i substanța fizică materială.

Informația este nu altceva decât lumea obiectivă pe care o percepem prin simțurile noastre. Deoarece simțurile noastre nu-i pot transmite conștiinței întreaga cantitate de informație, se alege numai cea informație care e necesară în virtutea circumstanțelor de moment. Mai mult, trecând prin filtrul interpretării, pentru a fi acumulată, informația va avea în cele din urmă o altă configurație decât inițial. Această împrejurare este unul dintre aspectele conștientizării informației primite, a convertirii ei în „date”. Important este de reținut că „cantitățile informației – primite, păstrate și capabile de a fi reproduse de creierul uman – nu se află între ele într-o relație de identitate univocă (așa cum are loc într-un computer). Anume aceasta arată că informația, prelucrată de creierul uman, are o substanță ideală” [14]. Dreptul începe a considera informația ca pe un obiect de reglementare numai din momentul în care ea provine de la un subiect uman și poate fi fixată univoc pe un suport material. Însă, aceasta nu înseamnă în nici un caz că se produce materializarea informației fixate.

În opinia justă a lui A.A. Strelțov, informația sub formă de date se caracterizează prin idealitate (autonomia relativă față de suportul informațional; indestructibilitatea informațională; dinamism (capacitatea de a se modifica); capacitatea de a se acumula). Însușirile enumerate permit a privi informația sub formă de date ca pe un instrument eficient de cunoaștere, caracterizându-i fațeta ideală (și nu reală) [15]. Într-adevăr, atunci când transmitem un bun, transmitem obiectul fizic constând din materie și având caracteristici fizice (greutate, volum, dimensiuni). În consecință, se transmite întreg volumul de drepturi asupra bunurilor (dreptul de posesie, dreptul de folosință, dreptul de dispoziție). Însă, atunci când transmitem informația, fixată pe un suport material, transmitem în sens juridic însuși suportul informațional, și anumite: drepturi asupra informației fixate pe acest suport (de exemplu, dreptul de difuzare ulterioară a informației). Însăși informația este doar comunicată, transmițându-se astfel dreptul de folosință și dreptul de dispoziție asupra ei. Iar în ce privește dreptul de posesie transmis, acesta se răsfrânge numai asupra suportului informațional, nu și asupra informației fixate pe acesta. Aceasta deoarece informația rămâne în memoria autorului documentului și va rămâne în memoria tuturor celor care vor lua cunoștință de informația conținută în acel document. Iată de ce, informația poate fi privită ca marfă, dar nu poate fi privită ca bun.

Caracteristicile principale a informației ca obiect al reglementării juridice – idealității – îi sunt accesorii alte două caracteristici: infinitatea, ca resursă, și independența, ca obiect.

Infinitatea ca resursă a informației se datorează imposibilității uzării ei fizice (spre deosebire de bunuri) și posibilității tirajării nelimitate a informației. Resursele, utilizate de umanitate, se clasifică în resurse refolosibile

și resurse care nu sunt susceptibile de refolosire. Însă, chiar resursele refolosibile au proprietatea de a se diminua cantitativ în rezultatul consumului lor și, ca urmare, de a se reproduce mai lent decât a se consuma.

Cât privește informația, situația este calitativ alta. Ori de câte ori am reproduce o anumită cantitate de informație (de exemplu, prin multiplicare), această cantitate nu se va reduce nici cu un bit. Or, informația este o resursă nepuizabilă, deoarece substanța îi este de factură ideală. Datorită acestei proprietăți, informația condiționează progresul omenirii, având loc o continuă creștere a volumului de cunoștințe și transmiterea acestora din generație în generație. Însă, proprietatea enunțată comportă și un dezavantaj sesizabil: posibilitatea difuzării arbitrare a informației, având ca efect aflarea informației în volum deplin în mai multe locuri deodată și utilizarea concomitentă de mai mulți subiecți (inclusiv de părțile aflate în conflict). Luându-se în considerație infinitatea ca resursă a informației, în drept sunt concepute restricții de culegere și divulgare a informației (de exemplu, atribuirea informației a caracterului de secret de stat, secret de serviciu, secret comercial, secret fiscal, secret bancar, secret personal, secret familial, secret procesual, secret profesional, secret al asigurării, secret medical, secret avocațial, secret corporativ, secret al confesiunii etc.). De asemenea, proprietatea informației de a fi infinită ca resursă generează repercusiuni în planul: stabilirii dreptului de autor asupra informației; stabilirii condițiilor de remunerare în cazul utilizării informației de către alți subiecți; asigurării integrității masivelor informaționale etc. Datorită idealității informaționale, se prezintă ca deosebit de dificilă rezolvarea *in toto* a acestor probleme.

Independența ca obiect este o altă caracteristică accesorie a informației. Se are în vedere independența în raport cu mediul în care se află informația, precum și cu suportul care fixează informația. Sub aspect conținutal, informația comunicată prin intermediul poștei tradiționale nu se deosebește de informația comunicată prin poșta electronică. La fel, valoarea informației nu poate fi pusă în dependență de valoarea suportului informațional.

În literatura de specialitate se propune ca informației să-i fie atribuită și caracteristica de neliniaritate, adică „lipsa dependenței dintre volumul de informație și procesele care încep să decurgă datorită influenței informației” [16]. În alți termeni, cantitatea informației și valoarea ei nu sunt interdependente. De exemplu, în unele cazuri, confirmarea incontestabilă a unui singur fapt poate reprezenta temelia pentru construirea acuzației sau, din contra, achitarea persoanei.

În acest fel, s-a putut demonstra că informația posedă caracteristici individualizante, care permit distingerea ei de alte obiecte de reglementare juridică (inclusiv de cele având substanță materială).

Nu întâmplător, în art.6 al Legii Republicii Moldova privind accesul la informație, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 11.05.2000 [17], este prezentă dihotomia „documente putătoare de informații (oficiale)” – „informațiile oficiale nedocumentare”. De unde rezultă că informația nu poate fi identificată cu documentul purtător de informație. Are dreptate L.A. Bukalerova când, dintre tipurile de informație, distinge: 1) informația fixată pe un suport material și 2) informația în afara unui suport, adică suma unor cunoștințe veridice despre informația deja conținută pe un suport (în memoria umană după luarea de cunoștință cu suportul material, cu proiectul informației documentare, cu antecontractul etc.) [18]. În același fâgaș se înscrie teza formulată de către S.Brînză, care se referă la opera de creație intelectuală (lipsită de substanță materială, ca și informația) ca obiect al influențării nemijlocite infracționale: „... opera, ca obiect nepalpabil, privit ca o complexitate de idei originale, trebuie deosebită de obiectul palpabil în care se întruchipează această complexitate de idei originale” [19]. Într-adevăr, informația nu se identifică cu suportul informațional, nici cu documentul care o conține, chiar dacă acest document reprezintă un „corp comun” cuprinzând informația și suportul informațional.

Cu privire la natura juridică a informației, A.A. Turășev s-a exprimat în următoarea manieră: „Informația nu poate forma obiectul material al infracțiunii. Ea constituie fațeta informațională a obiectului material al infracțiunii, reprezentat de suportul informațional” [20]. Observăm că acest autor are un punct de vedere opus celui exprimat de D.A. Kalmâkov. Totodată, A.A. Turășev nu atribuie informației calitatea de obiect imaterial al infracțiunii, rezervându-i postura de „fațetă informațională a obiectului material al infracțiunii”. Această poziție este susținută, în principiu, prin următoarea aserțiune: „Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.180 CP RM (se are în vedere infracțiunea de încălcare intenționată a legislației privind accesul la informație – *n.a.*) există în cazul în care informația este stocată pe un suport material” [21].

Rezultă că informația apare ca obiect imaterial al infracțiunii doar atunci când, în calitate de informație nedocumentară, este supusă influențării nemijlocite informaționale. Dacă însă influențării nemijlocite informaționale este supusă informația documentară, atunci informația apare ca fațetă (componentă; latură) informațională a obiectului material al infracțiunii.

Prezintă interes și următoarea postură: „Obiectul material al violării dreptului la secretul corespondenței (se are în vedere infracțiunea prevăzută la art.178 CP RM – *n.a.*) poate să se exprime în: scrisori, telegrame, colete sau alte trimiteri poștale... Obiectul imaterial al infracțiunii date poate cuprinde: radiograme, comunicări prin poșta electronică etc.” [22]. De unde se desprinde că obiectul imaterial al infracțiunii nu se conține în obiectul material al infracțiunii. Ca entități, ele pot coexista în contextul aceleiași infracțiuni, dar rămân de sine stătătoare una față de cealaltă. Deci, în concluzie finală, informația documentară formează nu obiectul imaterial al infracțiunii, ci fațeta informațională a obiectului material al infracțiunii. La rândul său, informația nedocumentară reprezintă obiectul imaterial al infracțiunii, neavând un suport material sub formă de document.

Așadar, în urma analizei caracteristicilor noțiunii „informație” am putut stabili că informația nu poate avea în nici un caz calitatea de obiect material al infracțiunii. De la caz la caz, informația poate avea calitatea fie de: 1) obiect imaterial al infracțiunii, fie de 2) fațetă informațională a obiectului material al infracțiunii. În ce privește conexiunea dintre informație și document, între aceste două entități există raportul de tip „parte-întreg” (cu condiția că este vorba de informația documentară; informația nedocumentară se află într-un alt sistem de coordonate în raport cu cel al unui document).

Referințe:

1. Букалорова Л.А., Остоушко А.В. «Информационные преступления» – новый спецкурс для студентов специальности 030501.65 «Юриспруденция» // Тенденция развития юридического образования в России / Под ред. А.К. Голиченкова. - Москва: Юрист, 2006, с.86-88; Букалорова Л.А. Уголовно-правовая охрана официального информационного оборота. Доклад на VII Международной конференции «Право и Интернет» // www.ifar.ru/pi/07/; Турышев А.А. Информация как признак составов преступлений в сфере экономической деятельности: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Омск, 2006, с.5.
2. Калмыков Д.А. Информационная безопасность: понятие, место в системе уголовного законодательства Российской Федерации, проблемы правовой охраны: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Казань, 2005, с.6.
3. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială. - Chișinău: Cartier, 2005, с.495, 499, 501 etc.
4. Бачило И.Л. О праве собственности на информацию // Труды ИЗиСП. - 1992. - №52. - С.71-74.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2004. - Nr.132-137.
6. Гражданское право / Под ред. А.П. Сергеева, Ю.К. Толстого. - Москва, 1997, с.214-215.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2004. - Nr.6-12.
8. Гражданский кодекс Российской Федерации. Части первая и вторая. - Москва: Спарк, 1996.
9. Урсул А.Д. Природа информации. - Москва, 1968, с.11.
10. Hartmann N. Ethik. - Berlin-Leipzig, 1935, p.12.
11. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.288.
12. Dicționar de sinonime / Sub red. lui L.Seche, M.Seche, I.Preda. - București: Vox, 2000, p.176.
13. Иванов Н.Г. Парадоксы уголовного законодательства // Государство и право. - 1998. - №3. - С.57.
14. Правовое обеспечение безопасности информации в Российской Федерации / Под ред. Фатьянова А.А. - Москва: Юрист, 2001, с.17.
15. Стрельцов А.А. Информация как общенаучная категория // Информация как объект исследования в естественных, технических и социальных науках. - Москва, 2000, с.184.
16. Правовое обеспечение безопасности информации в Российской Федерации, с.20.
17. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2000. - Nr.88-90.
18. Букалорова Л.А. Информационные преступления в сфере государственного и муниципального управления: законотворческие и правоприменительные проблемы: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. - Москва, 2006, с.9.
19. Brînză S. Op. cit., p.567.
20. Турышев А.А. Op. cit., p.10.
21. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Op. cit., p.186.
22. Ibidem, p.206.

Prezentat la 20.03.2007